

Bíró Judit

SZAVAINKKAL ÁSUNK

NAC SINÁK GERGELY ANDRÁS ÉJSZAKAI VADÁSZATÁHOZ

2020-09-16 | ESSZÉ

A *fény századában* élt Voltaire szerint az emberiség legtökéletesebb évszázada az itáliai XV. század – mi, háromszáz év távlatából, nem tudunk mást üzeni neki, minthogy még mindig igaza van.

Nacsinák Gergely András erről a legtökéletesebb évszázadról – megkockáztatom: *ebből* a legtökéletesebb évszázadból – **Éjszakai vadászat** címmel regényt írt.

„Három reneszánsz történet” – ez a mű alcíme. Az első történet 1491-ben, a második 1437/38-ban, a harmadik 1416-ban játszódik. Igen, *visszafelé haladunk az időben*, aminek, természetesen, van jelentősége és funkciója a történetek fűzését illetően.

száz éven át ívelő történet

A történetek főszereplői: egy fiatal apáca, egy konstantinápolyi utcagyerek és egy korpulens építőmester. Az apáca megfesti, amire akkoriban más nem képes: a perspektívát, az utcagyerek görög és latin főpapoknak tolmácsol egy hajón, a talján építőmester belerajzolja egy asszony lelkét egy magyarországi vár tervrajzába. Antonia, a Szárnyak, Marco, a Szavak, Il Grasso, a Falak száz éven át ívelő történetének egy mogorva aggastyán ad keretet, aki egérszagú, koszlott műtermében megfesteni készül az időt. Nem a pillanatot. Az időt.

És mi van, ha ez a regény valójában nem is regény?!

Hanem gyönyörű képzőművészeti album, amelyben egy vízbe mártott rozmaringágacskával festik meg a térdet hajtó Angyal „megtorpadó” s egyben „fékezhetetlen lendületű” üdvözetét a kolostor valóságos falaihoz megfelelően rövidülő oszlopsor előtt.

pompázatos fotóalbum

Vagy egy pompázatos fotóalbum, például egy Konstantinápolyból kihajózó hajóflottáról „az Aranyszarv olajsima vizén, amely az alkonyati fények játékában hol olyan volt, akár az olvadt

réz, hol sötét ibolyakékre váltott”, vagy éppen Velencéről, melynek „tornyai büszke hajóárbocokként mutatnak az ég felé, palotái pedig mintha vert csipkéből készültek volna”, mely fölött „a hajnal már levetkőzte kopott szürkeségét, és pompás színekbe öltözött: égő karmazsin, mandulavirág halványrózsaszíne, sáfránysárga, topázkék.”

Azt is gondolhatnánk, szépen kivitelezett látványterv, zseniális mérnöki dokumentáció két képe van előttünk: „az egyikén egy szabályos épület... látható, négy saroktorony, lőrésekkel áttört falak, belül egy szabályos négyszöget formázó, könnyed palotával... Ahol sosincs két egyforma nap”.

Hogy' is lenne regény Nacsinák Gergely András műve, hiszen megtörtént eseményekkel és valaha élt személyekkel találkozhatunk benne! Mint egy történelemkönyvben.

Antonia di Paolo di Dono reneszánsz festőnő (1456–1491) ugyan 10–13 évesen bevonult a karmelitákhoz, de előtte még apjától, Paolo Uccellótól (1397–1475), a híres firenzei festőtől megtanulta a lineáris perspektíva ábrázolási technikáját. A „Madárka” gúnynevű festő 1470 táján festette meg az *Éjszakai vadászat* című festményét – a mű ma egy oxfordi múzeumban lóg (egyik részlete látható a könyv borítóján). Rajta vadászok, hajtók és vadak – együttes vágtaásban ugyan, de mindegyik más képzetekkel bírón a vadászat értelméről – ahogy a regény egyik tézismondatában el is hangzik.

Meglehet, Marco Cacciatori nem hiteles történelmi figura (vagy csak én nem akadtam a nyomára), de a ferrarai (majd később firenzei) zsinatra 1437-38-ban elhajózó bizánci császári és egyházi küldöttségnek óriási történelmi jelentősége volt – a nyugati egyházzal való egyesülés reményében indultak a hosszú, téli hajóútra, mely során Marcónak kellett a teológiai, filozófiai vitákat tolmácsolnia a bizánciak és a rómaiak között. A bizánci udvarba küldött pápai követségnek az a Nicolaus Cusanus (1401–1464) bíboros és egyben misztikus volt a vezetője, akinek matematikai műveit a karmelita apáca festőnő, Antonia, azért olvassa, hogy rögeszmés apja festészeti módszerességére magyarázatot találjon.

egyfajta tánc

És bár a firenzei Manetto di Jacopo Ammanatini (1384?–1452?) építőmester nem lett olyan híres, mint előbb barátja, majd halálos ellensége, a dóm kupoláját a levegőbe építő

Filippo Brunelleschi, de ő is hozzájárult, hogy a XV. század Magyarországon is a legtökéletesebb évszázad legyen. A művészettörténészek sejteni vélik, hogy nemcsak az ozorai várat tervezte s építette meg, hanem megrendelője s Ozorai Borbála férje, Ozorai Pipó (Filippo Scolari 1369–1426) sírkápolnájában is ő készítette a díszítéseket. Ha ez így van, a Pipo által szervezett éjszakai vadászatot túlélte Manetto... Legalábbis a történelemben. A történeti források szerint valóságos személy a harmadik barát, Laurentius Rathold is, Rátholdi Tar Lőrinc, aki Zsigmond király megbízásából megjárta a poklot is, azaz a dublini Purgatórium sziget barlangjának kénköves, hallucinogén mélyét. Ők hárman, Borbála szerint, akibe mindnyájan szerelmesek, könnyen „kibillenek”, s ennek az az oka, hogy „önmaguk partján várakoznak, ki tudja, mire. Bizonytalan léptűek, és ezt a bizonytalanságot a többiek hajlamosak egyfajta táncként értelmezni, holott csak arról van szó, hogy veszettül próbálnak egyensúlyban maradni.”

(Zárójeles megjegyzés, mert magamról beszélek: húsz éve tanítom a deviancia szociológiáját – az én értelmezésemben a Borbála által meghatározottak, *ilyenek* a deviánsok: kivételesek és védelemre szorulnak.)

Persze közelíthetünk a regény felé – és Nacsinák Gergely András közelít is – a teológia felől is. Hiszen ortodox pap. Amit a „Madárka” megfest 1470 körüli képén, az megfogalmazódik a konstantinápolyi utcagyerek, Marco tolmácsolásában: „Mint egy vadászat, éjszaka, mondom én. Olyan nekem ez a ti teológiátok. Adva egy se vége-se hossza roppant rengeteg: hallgatag vadon, ősök fák állnak benne és a fák közt némaság honol. Ebben vadásztok ti, hajtók és fegyveresek, ebben a rengetegben úzitek az Istent, fáradhatatlanul mind tovább és tovább, de a vaksötétben céltalanul surrannak a kilótt nyilak, és a kurjantások elhalnak a lombok közt; zsákmány sehol, legfeljebb ha egymáson üttök halálos sebet az őrjöngő hajsza közepette. Ha itt-ott, a táncoló fáklyafényben megvillan valami, üdvrivalgás harsan: ez Ó! Láttuk! Utána!”

Azután a regény többszöri elolvasása után arra jutottam, hogy ez mégiscsak egy regény.

Titkoknak jár nyomában – mint a regények általában.

a legnagyobb kérdés

Hogyan lehet négymillió darab, halszálkamintában elhelyezett téglát mindenféle alátámasztás nélkül felhelyezni egy épület tetején, kupolaként? – ez volt Európa mind a mai napig legtökéletesebb évszázadának legnagyobb kérdése. És válasz született rá. Megoldották. És a megoldást azóta sem szárnyalták túl.

Hogyan lehet a teret a maga csökkenésében és növekedésében ábrázolni, egyáltalán, mi a perspektíva ábrázolásának értelme és haszna?

Hogyan lehet szert tenni tudásra és tapasztalatra, hogy abból ne a meghunyászkodás parancsa fogalmazódjon meg?

Meg lehet-e festeni az Időt? De miért is akarnánk megfesteni az Időt?

Például azért, mert itt van a pestis...

Elűzésére Európa mind a mai napig legtökéletesebb évszázadának legfényesebb városában mindenféle módszereket bevetettek: tébolyultan kongatták a harangokat, ágyúkat sütögettek az ég felé, s körmenetben hordozgattak mindenféle ereklyéket. Az elit vidéki birtokára menekült. Az otthon maradni kényszerülők ürömöt, levendulát, borókát égettek a tűzhelyen. A bevállalósabbak pedig ökörszarvat és ként, lévén a bűzös füst hatékonyabb, mint a fűszerillat.

El is tűntek a verebek.

+

Nacsinák regénye annyira magába szippantott, hogy eszembe jutott **rég nem látott barátném, Margherita Comesifarà** – aki, nem mellesleg, ugyanolyan titokzatos körülmények között tűnt el, mint Antonia. Antonia, ugye, végül megfestette az Angyali Üdvözetet, perspektívában, ahogy Bernardo atya rimáncodott érte, és rögvest nyoma veszett. Margherita a mérgező gyógynövény, a Bella Donna, éveken át tartó megfestése után szívódott föl, nyomtalanul.

Úgy döntöttem, Miskolcra utazom. Oda, ahol utoljára látták Margheritát, abban a reményben, hogy nyomára akadok, s vele együtt Antoniának is. Hiszen nem lehet véletlen, hogy az elkészült műalkotás szökésre kész teti alkotóját – ezek ketten ugyanoda tarthatnak.

haragszanak rám

Nem kell ennyire meghatódni! – torkolt le Margherita. Ott ültek, mindketten, egymást támogatóan, szemmel láthatóan jól kialakított kapcsolatban: jelen pillanatban ennek az a megnyilvánulása, hogy egyöntetűen haragszanak rám. Amiért eljöttem hozzájuk. Lelepleztem titkukat.

De mi az?! Mi a titok?

Pedig Nacsinák regényében ott van! Hát nem vagy képes látni?!?! – kérdik, kissé rikácsolóan. Az öregedés már csak ezzel jár.

Mindannyian álruhában járunk és álarcot hordunk, mint Marco Velencéjében, és úgy teszünk, mintha végre felfedtük volna a valóságunkat, a külső tudattal, akár ellenkező, belső valóságunkat, és így feltéptük volna legbenső világunkat, valójában szavainkkal ásunk egyre mélyebb és elrejtőzésre kész tető és alkalmas bugyrokot – hogy ezt ki mondta a három szereplő közül, félek, már sosem tudjuk meg.

kép | Tintoretto festményei